

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ЛЬВІВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ГЕОГРАФІЧНОГО ТОВАРИСТВА
ГЕОГРАФІЧНА КОМІСІЯ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА імені ШЕВЧЕНКА
ТЮБІНГЕНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕБЕРХАРДА КАРЛА

ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА І НАУКА: ВИКЛИКИ І ПОСТУП

МАТЕРІАЛИ

**міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої
140-річчю географії у Львівському університеті**

(Україна, м. Львів, 18–20 травня 2023 р.)

GEOGRAPHICAL EDUCATION AND SCIENCE: CHALLENGES AND ADVANCEMENT

PROCEEDINGS

**of the International Scientific and Practical Conference Dedicated
to the 140th Anniversary of Geography at Lviv University**

(Ukraine, Lviv, 18–20 May 2023)

Львів–2023

Міжнародна науково-практична конференція
«ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА І НАУКА: ВИКЛИКИ І ПОСТУП»,
присвячена 140-річчю географії у Львівському університеті
Україна, м. Львів, 18–20 травня 2023 р.

УДК [911.3:332.3](477.83)

**СУЧАСНИЙ СТАН ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ У ДОБРОСИНЬСЬКО-МАГЕРІВСЬКІЙ
ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ ЛЬВІВСЬКОГО РАЙОНУ**

Петро Войтків, Іван Шкірка

Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, Україна

Вивчено та проаналізовано сучасний стан землекористування Добросиньсько-Магерівської територіальної громади. Загалом цей стан є задовільний, тому що наявні ареали земель, для яких характерні екологічно деструктивні впливи, порушення та зміни структури землекористування. Метою дослідження є вивчення сучасного стану землекористування на території Добросиньсько-Магерівської територіальної громади. Землекористування в межах громади проявляється в інтенсивному використанні земельних ресурсів, тобто в інтенсивному землеробстві, хімізації сільського господарства, забрудненні земель сполуками важких металів, органічними та токсичними речовинами, біологічно-активними горючими матеріалами й іншими шкідливими продуктами. Особливий вплив на землекористування по території громади належить гідромеліоративним та осушувальним роботам. Пропонуємо зменшити інтенсивність використання земель сільськогосподарського призначення та перейти на організацію органічного землеробства. Використання лісових та водно-болотних земель на території громади повинно бути направлене на збереження їх площ, а також раціонального використання цих земель.

Ключові слова: територіальна громада, структура земельного фонду, землекористування, землевласники та землекористувачі, забезпеченість землями.

**THE CURRENT STATE OF LAND USE IN THE DOBROSYNSK-MAGERIVSK
TERRITORIAL COMMUNITY OF THE LVIV DISTRICT**

Petro Voitkiv, Ivan Shkirka

Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine

For the first time the current state of land use in the Dobrosyn-Maheriv urban hromada has been studied and analyzed. In general, this state is satisfactory, because there are areas of land characterized by ecologically destructive effects, violations and changes in the land use structure. The purpose of the research is to study the current state of land use in the territory of the Dobrosyn-Maheriv urban hromada. Land use within hromada is manifested by the intensive use of land resources, i. e. in intensive farming, chemical agriculture, land pollution with heavy metal compounds, organic and toxic substances, biologically active combustible materials and other harmful products. A special impact on land use in the territory of hromada is manifested by hydromelioration and drainage works. We propose reducing the intensity of agricultural land use and switching to an organic farming. The use of forest and wetland lands on the territory of hromada should be aimed at preserving their areas, as well as at rational use of these lands.

Keywords: urban hromada, land fund structure, land use, landowners and land users, provision by the land.

Земельні ресурси Добросиньсько-Магерівської територіальної громади зазнали значних порушень унаслідок антропогенних впливів, що проявлявся в гідромеліоративних та осушувальних роботах. Все це призвело до втрати багатьох природних ділянок, погіршило екологічний стан, гідрологічний режим та саму структуру землекористування. Важливим аспектом погіршення стану земельних ресурсів є виснажливе використання земель сільськогосподарського призначення, що призвело до погіршення їх стану, структури та родючості ґрунтів. Саме ці чинники вплинули на використання земельних ресурсів та змінило саме їх землекористування. Тому актуальним є детальний розгляд, вивчення та аналіз сучасного стану землекористування, а також зміни, які відбулися в останні роки у досліджуваній громаді.

Метою дослідження є вивчення сучасного стану землекористування на території Добросиньсько-Магерівської громади. Об'єктом дослідження є земельні ресурси громади, предметом – сучасний стан землекористування громади. Методи дослідження: статистичний, розрахунковий, графічний, аналізу та порівняльний.

Добросиньсько-Магерівська громада відноситься до фізико-географічної країни Західноєвропейська рівнина. За фізико-географічними зонами громада відносять до Поліської провінції

**Міжнародна науково-практична конференція
«ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА І НАУКА: ВИКЛИКИ І ПОСТУП»,
присвячена 140-річчю географії у Львівському університеті
Україна, м. Львів, 18–20 травня 2023 р.**

зони мішаних лісів. За фізико-географічною областю – до Бузького Малого Полісся. В межах Бузького Малого Полісся громада відноситься до району Желдецьке Полісся [3, 5]. За іншими науковцями, за фізико-географічним районуванням України, громада розташована у межах Європейської рівнинної ландшафтної країни, зони широколистяних лісів, Західно-Українського краю, де виокремлено дві області: Мале Полісся і Волинська височина [2]. Саме до області Мале Полісся відноситься територія громади.

Територія громади розташована у межах Поліської зони, Мало-Поліського агрогрунтового округу, Кам'яно-Бузького агрогрунтового району. Найпоширенішими типами ґрунтів є: дерново-підзолисті, сірі опідзолені, дернові, лучні та болотні ґрунти, які знаходяться у пониженнях рельєфу. Чорноземи, сірі та темно-сірі опідзолені ґрунти трапляються на підвищених ділянках рельєфу. Вони є найбільш родючими і здебільшого використовуються для ведення сільськогосподарських робіт [2, 7].

На екологічний стан громади впливають різноманітні чинники, які тісно пов'язані із забрудненням ґрунтів (хімізації сільського господарства, використання пестицидів і гербіцидів), зміною ландшафтної структури, неефективною роботою каналізаційно-очисних споруд, відсутністю сміттєгенеруючих підприємств на території громади (основним джерелом утворення побутових відходів є домогосподарства) [4, 6].

Структура земельного фонду громади є такою: найбільші площі займають сільськогосподарські землі 18 231,91 га, 78,10 %, менше лісів та інших лісовкритих площ – 3 550,44 га, 15,21 %, забудованих земель – 720,60 га, 3,09 %, водно-болотних земель – 722,84 га, 3,09 %, а земель без рослинного покриву всього 118,80 га, 0,50 %.

Структура земельного фонду по адміністративних утвореннях Добросинсько-Магерівської громади представлена в таблиці 1. Згідно отриманих даних бачимо, що площі адміністративних утворень громади не змінилися, а найбільшою є територія Бишківської сільської ради 4 874,40 га.

Таблиця 1

Загальна структура земельного фонду Добросинсько-Магерівської громади [8]

Адміністративне утворення	роки	загальна площа земель, га	сільськогосподарські землі	ліси та інші лісовкриті площі, га	збудовані землі, га	водно-болотні землі, га	відкриті землі без рослинного покриву, га
Добросинсько-Магерівська громада	2008	23 344,60	18 255,26	3 562,00	696,73	723,55	107,05
	2020	23 344,60	18 231,91	3 550,44	720,60	722,84	118,80
Бишківська сільська рада	2008	4 874,40	3 878,10	742,30	72,30	154,70	27,00
	2020	4 874,40	3 856,54	741,37	95,18	154,31	27,00
Добросинська сільська рада	2008	3 507,30	2 638,41	619,10	156,71	87,70	5,38
	2020	3 507,30	2 619,32	619,10	176,00	87,38	5,50
Замківська сільська рада	2008	2 186,00	1 203,07	894,00	39,44	30,67	18,82
	2020	2 186,00	1 206,15	890,50	40,15	30,67	18,53
Кам'яногірська сільська рада	2008	953,40	704,46	227,70	14,64	3,60	3,00
	2020	953,40	703,90	227,70	15,20	3,60	3,00
Кунинська сільська рада	2008	3 552,20	2 748,99	464,90	51,70	268,20	18,40
	2020	3 552,20	2 747,76	464,90	53,04	268,20	18,30
Лавриківська сільська рада	2008	3 392,00	3 102,93	77,00	127,77	79,00	5,30
	2020	3 392,00	3 118,85	70,70	107,12	79,00	16,32
Підліська сільська рада	2008	1 433,90	1 365,44	–	30,46	37,00	1,00
	2020	1 433,90	1 364,61	–	30,29	37,00	2,00
Погариська сільська рада	2008	1 619,00	1 297,34	234,00	57,41	22,10	8,15
	2020	1 619,00	1 298,27	233,17	57,31	22,10	8,15
Магерівська селищна рада	2008	1 826,40	1 316,52	303,00	146,30	40,58	20,00
	2020	1 826,40	1 316,51	303,00	146,31	40,58	20,00

**Міжнародна науково-практична конференція
«ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА І НАУКА: ВИКЛИКИ І ПОСТУП»,
присвячена 140-річчю географії у Львівському університеті
Україна, м. Львів, 18–20 травня 2023 р.**

У структурі земель переважають землі сільськогосподарського призначення. Найбільші їх площі є на територіях Бишківської (3 856,54 га), Лавриківської (3 118,85 га), Кунинської (2 747,76 га), Добросинської (2 638,41 га) сільських рад (за останні 12 років вони зменшилися). Це пов'язано з тим, що деякі площі були переведені під забудовані землі. Мало збільшилася площа цих земель на територіях Замківської (з 1203,07 га до 1206,15 га) та Погарської (з 1 297,34 га до 1 298,27 га) сільських рад. В загальному по громаді площа цих земель також зменшилася з 18 255,26 до 18 231,91 га (див. табл. 1).

Ліси на території громади поширені незначними ареалами на заході, північному-сході та на південному-сході громади. Лісів на інших лісовкритих площ найбільше маємо в межах Замківської (зменшилася з 894,00 до 890,50 га) сільської ради. Менші площі представлені на територіях Бишківської (741,37 га), Добросинської (619,10 га) та Кунинської (464,90 га) сільських рад. Найменші площі представлені на територіях Лавриківської (70,70 га) та Підліської (відсутні) сільських рад. Загалом в межах громади площа лісів зменшилася з 3 562,0 до 3 550,44 га (див. табл. 1).

На території громади є 36 населених пунктів. Найбільш заселеними є території, які знаходяться на півночі (с. Бишків), центрі (с. Лавриків), південному-заході (смт Магерів) та заході (с. Замок). Дещо менша концентрація населених пунктів на сході (с. Добросин) та південному-сході (с. Кунин). В цілому площі забудованих земель в громаді збільшилися з 696,73 до 720,60 га. Найбільшою площа забудованих земель є в межах Добросинської (збільшилася з 156,71 до 176,0 га) сільської ради та Магерівської (збільшилася з 146,30 до 146,31 га) селищної ради. Менше забудованих земель маємо на територіях Лавриківської (зменшилася з 127,77 до 107,12 га), Бишківської (збільшилася з 72,30 до 95,18 га) та Кунинської (збільшилася з 51,70 до 53,04 га) сільських рад. Найменшу площу маємо на території Кам'яногірської (збільшилася з 14,64 до 15,20 га) сільської ради.

Більші площі у порівнянні із забудованими землями мають водно-болотні землі (див. табл. 1). Зокрема, найбільше їх на території Кунинської (268,20 га) та Бишківської (154,31 га) сільських рад. Менші площі цих земель представлені у межах Добросинської (87,38 га) та Лавриківської (79,00 га) сільських рад. Найменші площі спостерігаємо на територіях Погарської (22,10 га) та Кам'яногірської (3,60 га) сільських рад. В загальному у територіальній громаді їх площі зменшилися з 723,55 до 722,84 га.

Найбільші площі відкритих земель без рослинного покриву представлені на території Бишківської (27,00 га), Замківської (18,53 га), Кунинської (18,30 га) сільських рад та Магерівської (20,00 га) селищної ради. Незначні площі представлені на територіях Підліської (2,00 га), Кам'яногірської (3,00 га) та Добросинської (5,50 га) сільських рад. В цілому площа цих земель в громаді є незначною і за останні 12 років збільшилася з 107,05 до 118,80 га.

При використанні просторового підходу у дослідженні земель, одночасно із характеристикою місця розташування, розмірів і складу угідь земельної ділянки, найчастіше використовуються такі показники землекористування: просторовий розподіл їх по сільських радах, просторова кількість власників землі та землекористувачів, а також забезпеченість земельними ресурсами в розрахунку на одного землекористувача та на одну особу.

Згідно розрахунків, кількість власників землі та землекористувачів у Добросинсько-Магерівській громаді становила у 2008 р. 15 546 осіб, а в 2020 році збільшилася до 15 813 осіб. Згідно таблиці 2 кількість власників землі і землекористувачів по адміністративних утвореннях громади мають різну динаміку. Зокрема, їх кількість зростає в межах Добросинської, Кам'яногірської, Кунинської, Підліської, Погарської сільських рад та в межах Магерівської селищної ради. Зменшилася кількість власників землі і землекористувачів в Бишківській, Замківській, Лавриківській сільських радах.

Важливими показниками землекористування є забезпеченість землями на землекористувача та на одну особу. Аналіз цих двох показників по адміністративних утвореннях громади має різний характер, однак у середньому по громаді майже подібні. Зокрема, забезпеченість земельними ресурсами за останні роки зменшилася по громаді із 1,50 до 1,48 га на землекористувача, а забезпеченість на особу зменшилася з 1,41 на 1,29 га на особу (див. табл. 2).

**Міжнародна науково-практична конференція
«ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА І НАУКА: ВИКЛИКИ І ПОСТУП»,
присвячена 140-річчю географії у Львівському університеті
Україна, м. Львів, 18–20 травня 2023 р.**

Таблиця 2

Забезпеченість землями на території Добросинсько-Магерівської територіальної громади [1, 6, 8]

Адміністративне утворення	роки	загальна площа земель, всього	кількість землекористувачів	забезпеченість, га на одного землекористувача	кількість осіб	забезпеченість, га на одну особу
Добросинсько-Магерівська громада	2008	23 344,60	15 546	1,50	16 577	1,41
	2020	23 344,60	15 813	1,48	18 065	1,29
Бишківська сільська рада	2008	4 874,40	2 746	1,78	2 127	2,29
	2020	4 874,40	2 616	1,86	2 127	2,29
Добросинська сільська рада	2008	3 507,30	2 529	1,39	2 728	1,29
	2020	3 507,30	2 759	1,27	3 459	1,01
Замківська сільська рада	2008	2 186,00	1 238	1,77	1 608	1,36
	2020	2 186,00	1 116	1,96	1 608	1,36
Кам'яногірська сільська рада	2008	953,40	466	2,04	762	1,25
	2020	953,40	566	1,68	762	1,25
Кунинська сільська рада	2008	3 552,20	1 793	1,98	1 499	2,37
	2020	3 552,20	1 889	1,88	1 499	2,37
Лавриківська сільська рада	2008	3 392,00	3 055	1,11	3 094	1,10
	2020	3 392,00	2 906	1,17	3 843	0,88
Підліська сільська рада	2008	1 433,90	1 280	1,12	1 157	1,24
	2020	1 433,90	1 283	1,12	1 157	1,24
Погариська сільська рада	2008	1 619,00	1 234	1,31	1 272	1,27
	2020	1 619,00	1 471	1,10	1 272	1,27
Магерівська селищна рада	2008	1 826,40	1 205	1,52	2 330	0,78
	2020	1 826,40	1 207	1,51	2 338	0,78

Найбільшу забезпеченість землями на одного землекористувача спостерігаємо в межах території Замківської (збільшилась з 1,77 до 1,96 га), Бишківської (збільшилась з 1,78 до 1,86 га), Кам'яногірської (зменшилась з 2,04 до 1,68 га) та Кунинської (зменшилась з 1,98 до 1,88 га) сільських рад, а найбільшу забезпеченість на одну особу спостерігаємо на територіях Бишківської (без змін 2,29 га) та Кунинської (без змін 2,37 га) сільських рад.

Найменшою забезпеченістю на одного землекористувача характеризуються території Лавриківської (зменшилась з 1,11 до 1,17 га), Підліської (без змін 1,12 га) та Погарської (зменшилась з 1,31 до 1,10 га) сільських рад, а найменшою на одну особу також спостерігаємо в межах Магерівської селищної ради (без змін 0,78 га) та Лавриківської сільської ради (зменшилась з 1,10 до 0,88 га) (див. табл. 2).

Слід відзначити, що у всіх адміністративних утвореннях, що входять в громаду, переважають приватні землекористувачі, які не завжди раціонально використовують ці землі. Загалом на території Добросинсько-Магерівської територіальної громади виділяємо такі найпоширеніші типи землекористування: сільськогосподарський, лісогосподарський, селітебний та водогосподарський. Усі ці види характеризуються різною інтенсивністю та різним територіальним поширенням. Із кожним видом землекористування пов'язана певна сукупність екологічних проблем і, відповідно, різні зміни та екологічної ситуація. Наслідки цих впливів і змін позначаються на структурі земельних угідь, яка історично склалась на території кожної сільської ради, що входять в громаду.

Найбільш інтенсивним є сільськогосподарське землекористування, а точніше землеробський вплив, що включає механічний, хімічний (надмірне внесення мінеральних добрив, пестицидів, гербіцидів), фізичний (застосування землеробської техніки) та агротехнічний (чергування культур, технологія їх обробітку).

Земельні ресурси Добросинсько-Магерівської територіальної громади зазнали значних порушень унаслідок впливу різних антропогенних чинників, серед яких: вплив гідромеліора-

**Міжнародна науково-практична конференція
«ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА І НАУКА: ВИКЛИКИ І ПОСТУП»,
присвячена 140-річчю географії у Львівському університеті
Україна, м. Львів, 18–20 травня 2023 р.**

тивних та осушувальних робіт; виснажливе використання земель сільськогосподарського призначення; нераціональне використання лісових та водно-болотних земель; збільшення площ забудованих земель і відповідно зменшення земель із більшою продуктивністю. Аналіз структури земельного фонду показав: переважають сільськогосподарські землі (18 231,91 га, 78,10 %), менше лісів та інших лісовкритих площ (3 550,44 га, 15,21 %), забудованих (720,60 га, 3,09 %) та водно-болотних (722,84 га, 3,09 %) земель. Забезпеченість землями за останні роки зменшилася по громаді: на одного землекористувача із 1,50 до 1,48 га, а на одну особу із 1,41 до 1,29 га. Найбільшу забезпеченість на одного землекористувача спостерігаємо в межах територій Замківської, Бишківської та Кам'яногірської сільських рад, а найбільшу забезпеченість на одну особу – Бишківської та Кунинської сільських рад. На території громади поширені типи землекористування: сільськогосподарський, лісгосподарський, селітебний та водогосподарський. Серед яких, найбільш інтенсивним є сільськогосподарський, який проявляється у землеробському впливі, який включає механічний, хімічний та агротехнічний. Загалом сучасний стан землекористування на території громади є інтенсивним та потребує належного контролю та збалансованого використання земельних ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Головна_сторінка
2. Гаськевич В. Г., Позняк С. П. Осушені мінеральні ґрунти Малого Полісся. Львів: Видав. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2004. 256 с.
3. Геоекологія Львівської області: монографія / за заг. ред. Є. Іванова. Львів: Простір-М, 2021. 606 с.
4. Звіт про стратегічну екологічну оцінку стратегії розвитку Добросинсько-Магерівської територіальної громади на період до 2027 року. URL: https://rada.info/upload/users_files/04371727/555d7b962553e5b3ed5d69ff340d408d.pdf
5. Природні ресурси Львівщини / Матолич Б. М., Ковальчук І. П., Іванов Є. А. та ін. Львів: ПП Лукашук В.С., 2009. 120 с.
6. Профіль Добросинсько-Магерівської територіальної громади. Матеріали до Стратегії розвитку Добросинсько-Магерівської територіальної громади до 2027 року. URL: https://rada.info/upload/users_files/04371727/fe9c773562f730bcd73c05f1efb9b901.pdf
7. Стасюк І. І. Сокальщина. Природа і господарство. Львів: ВТНЛ, 1999. 52 с.
8. Фондові матеріали головного управління Держгеокадастру у Львівській області по земельних ресурсах. Форма 6-зем. за 2008, 2020 рр.

* * *

УДК 911.9:712

ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСЬКИХ ЗЕЛЕНИХ ЗОН ДЛЯ НАДАННЯ КУЛЬТУРНИХ ЕКОСИСТЕМНИХ ПОСЛУГ

Тетяна Купач, Наталія Корогода

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Метою роботи є встановлення показників придатності та розробка системи оцінювання рекреаційного потенціалу зелених зон для надання ними культурних екосистемних послуг (КЕП). Методика передбачає застосування досліджень в оцінці ресурсів для організації рекреації. Оцінювання зелених зон відбувається за 5 бальними шкалами відповідно до визначених критеріїв рекреаційних якостей. Загальний рекреаційний потенціал до надання КЕП об'єктивно визначається як сумарний бал рекреаційної оцінки за сукупністю показників. Рекреаційний потенціал характеризується параметрами медико-біологічної сприятливості, естетичності та облаштованості. Загалом в роботі визначено 10 показників рекреаційного потенціалу, що обумовлюють обсяги пропозиції КЕП. Такі показники доцільно використовувати в оцінці КЕП для зменшення суб'єктивності у визначенні їх пропозиції.

Ключові слова: міські зелені зони, показники рекреаційного потенціалу, рекреаційна оцінка.